

XXVI. Kaupungin yleisten töiden hallitus.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen vuodelta 1928 laatima kertomus oli seuraavansisältöinen:

Kaupungin yleisten töiden hallitukseen kuuluivat vuonna 1928 puheenjohtajana insinööri E. Moring, varapuheenjohtajana arkkitehti K. S. Kallio sekä jäseninä pankinjohtaja G. Estlander, kirvesmies A. Mäkinen, sähkömonttööri O. W. Oksanen, arkkitehti A. Toivonen ja rakennusmestari I. W. Udd. Hallitus kokoontui 50 kertaa ja käsitteli 1,770 asiaa sekä lähetti 612 kirjettä. Sihteerinä toimi valtioneuvos G. A. Gröndahl.

Vuoden varrella teetetyistä suuremmista uudis- ja korjaustoista tehdään selkoa rakennuskonttorin eri osastojen toimintaa koskevan selostuksen yhteydessä.

Hallituksen alaisena toimi rakennuskonttori ja sen tilivirasto.

Rakennuskonttori toimi kaupungininsinöörin johdolla 7-osastoisena, nämä osastot olivat: satama- ja rautatieosasto, katu- ja lokaviemäriosasto, huone- rakennusosasto, asemakaavaosasto, geodeettinen osasto, puisto-osasto ja varasto-osasto. Konttorin tilejä hoiti sen tilivirasto.

Työväki ja työpalkat. Allaoleva taulukko osoittaa työväen lukumäärän konttorin eri osastoilla kunkin kuukauden lopussa:

Kuukausi.	Satama- ja rautatieosasto.	Katu- ja lokaviemäriosasto.	Huone- rakennus- osasto.	Geodeettinen osasto.	Puisto-osasto.	Varasto-osasto.	Yhteensä.	Siitä hätäaputoissa.		
								Satama- ja rautatie- osasto.	Katu- ja lokaviemäri- osasto.	Yhteensä.
Tammikuu	367	783	190	—	46	57	1,443	—	100	100
Helmikuu	422	766	196	—	39	60	1,483	44	100	144
Maaliskuu	471	763	135	—	38	60	1,467	89	100	189
Huhtikuu	436	726	163	—	214	63	1,602	—	—	—
Toukokuu	443	755	189	8	254	55	1,704	—	—	—
Kesäkuu	413	773	292	8	238	46	1,770	—	—	—
Heinäkuu	240	768	336	13	160	46	1,563	—	—	—
Elokuu	319	857	359	10	128	54	1,727	—	—	—
Syyskuu	312	896	317	7	91	53	1,676	—	—	—
Lokakuu	277	875	267	7	83	55	1,564	—	—	—
Marraskuu	221	892	245	—	56	58	1,472	—	—	—
Joulukuu	241	953	194	—	53	51	1,492	—	106	106

Kaupunginvaltuuston joulukuun 14 p:nä 1927 tekemän päätöksen mukaisesti suoritettiin kertomusvuonna eri ammattityöläisille tuntipalkkaa all olevan minimipalkka-asteikon mukaan.

A m m a t t i.	T u n t i p a l k k a	
	vakinaisissa töissä, Smk.	hätäaputöissä, Smk.
Sukeltajat	18: —	—
Rakennustöissä olevat sepät ja kirvesmiehet	9: 75	8: 30
Telinetöissä olevat kirvesmiehet	9: —	7: 65
Koneenkäyttäjät (jyvä-, traktori- y. m. s.)	10: —	8: 50
Viilaajat, sorvarit ja sepät	10: —	8: 50
Tehdastöissä olevat peltisepät	10: —	8: 50
Kattotöissä » »	11: —	9: 35
Lataajat	10: 50	—
Rakennus- ja porrastöissä olevat kivityöntekijät	10: 50	—
Kivistöissä olevat apurit (rusnaajat)	8: —	6: 80
Latomamuurin rakennustöissä olevat kivityöntekijät	9: —	7: 65
Kadunlaskijat	10: —	8: 50
Putkenlaskijat (viemäriputkien)	9: —	7: 65
Sementtityöntekijät, vanhemmat	9: 75	8: 30
» nuoremmat	9: —	7: 65
Iskosityöntekijät	8: —	6: 80
Apurit	7: —	5: 95
Naiset raskaassa työssä	7: —	5: 95
» muussa työssä	6: —	5: 10
» lattianpesussa y. m. puhdistustyössä	5: —	4: 25
Mittausapulaiset, ammattitaitoiset	9: —	7: 65
» tilapäiset	7: 50	6: 40
Puutarhurit, ammattitaitoiset	8: —	6: 80
Puistotyöntekijät, miespuoliset	7: —	5: 95
» naispuoliset	6: —	5: 10
Yövahtit	7: —	5: 95
Kuorma-ajurit, kaksipyöräisin ajoneuvoin	15: —	12: 75
» nelipyöräisin ajoneuvoin	15: —	12: 75
Muurarit	12: —	10: 20
Rappaaajat	12: —	10: 20
Uunintekijät	13: —	11: 05
Väliseinätyöntekijät (kipsi- ja riksilevy)	11: —	9: 35
Maalarit	12: —	10: 20
Asfalttityöntekijät, valurit	9: —	7: 65
» keittäjät ja hiertäjät	8: 25	7: 05
» kantajat	7: 25	6: 20
Huopakaton tekijät	9: —	7: 65
Satamasähkönosturien käyttäjät	9: —	7: 65
Sähkönosturien ja vintturien käyttäjät	8: —	6: 80

Vähemmän työkykyisille työmiehille suoritettiin kaupunginvaltuuston sanotun päätöksen nojalla eräissä tapauksissa pienempää palkkaa, kuitenkin siten, että vähennys voi olla korkeintaan 15 %. Rahatoimikamari vahvisti maksimipalkat tammikuun 17 p:nä 1928 10 % taulukossa esiintyviä minimipalkkamääriä suuremmiksi.

Kesälomaa myönnettiin kertomusvuonna 1,337 työläiselle yhteensä 13,909 päivää, kuten seuraavasta yhdistelmästä näkyy:

O s a s t o.	Työläisiä, jotka ovat nautti- neet kesälomaa:				Kesälomaa nauttineita työläisiä yhteensä.	Kesäloma- päiviä yhteensä.
	4 päivää.	7 päivää.	2 viik.	3 viik.		
Satama- ja rautatieosasto ..	23	56	196	72	347	4,740
Katu- ja lokaviemäriosasto..	157	252	233	33	675	6,347
Huonerakennusosasto	63	39	43	13	158	1,400
Geodeettinen osasto	5	2	—	—	7	34
Puisto-osasto	63	15	15	5	98	672
Varasto-osasto	4	13	18	17	52	716
Yhteensä	315	377	505	140	1,337	13,909

Tapaturman kautta vahingoittui 219 työläistä, joille sentähden maksettiin avustusta, jotapaitsi 17 vanhempaa vahingonkorvausasiaaa järjestettiin. Avustusta ja sairaanhoitokorvausta maksettiin yhteensä 183,640:04 markkaa. Invalidiksi joutuneelle 15 työläiselle maksettiin elinkorkorahastoon yhteensä 416,862:20 markkaa. Sen johdosta, että 12 invalidiin elinkorkoa alennettiin, voitiin elinkorkorahastoa vähentää 74,477:29 markalla. Tapaturmista aiheutuneet kustannukset nousivat vuoden varrella yhteensä 526,024:95 markkaan. Työläiset olivat vakuutetut Keskinäisessä vakuutuslaitos Sammossa.

Satama- ja rautatieosastolla toimi vuoden aikana osastopäällikkö ja avustava osastopäällikkö, 4 avustavaa insinööriä, 1 vaakitsija ja 1 piirtäjä. Vuoden kuluessa erosi 1 avustava insinööri ja palvelukseen otettiin 2 ylimääräistä insinööriä ja 1 ylimääräinen piirtäjä. 3 konttoriapulaista suoritti kirjanpidon ja rekisteröimistyön. Sitäpaitsi oli vuoden kuluessa yksi vahtimestarin apulainen osaston palveluksessa. Henkilökunnan palkat olivat yhteensä 622,964 markkaa, kun taas konttorikustannukset, lämpö, valaistus, siivous, sekalaiset kulut ja teknillinen kirjallisuus nousivat 38,469:05 markkaan. Osaston käytettävänä oleva Mariankadun 22:ssa sijaitseva huoneisto oli aivan liian ahdas.

Suoranaisesta työnjohdosta osaston työpaikoilla huolehti vuoden alussa 11 rakennusmestaria, 7 apulaistyönjohtajaa, 1 nosturin esimies ja 1 varastokirjuri. Vuoden kuluessa erosi 1 rakennusmestari ja 1 apulaistyönjohtaja.

Vakinaisissa töissä toimiva työvoima joka kuukauden lopulla laskettuna vaihteli 221:sta—471:een mieheen¹⁾. Hätäaputoita teetettiin helmikuun ja maaliskuun aikana, ja oli työvoima tällöin noin 44—89 miestä.

Hallitukselle esitettiin 301 asiaa, joista 65 koski uudistuksia tai rakennustöitä, 19 vuokrahakemuksia ja 217 järjestely- tai henkilö- ja palkkauskysymyksiä. Osaston käsittelemistä suuremmista asioista mainittakoon kysymykset lentoaseman sijoittamisesta Kellosaarelle, Hernesaaren salmen kulkuväylän sulkemisesta, hiekan ottamisesta merenpohjasta, tavaratoimiston rakentamisesta Katajanokalle, Mustikkamaan liikenteen järjestämisestä, Länsisataman raideverkon uudesti järjestelystä, Kuortaneenkadulle rakennettavista rautatieraitteista, toimenpiteistä palovaaran vähentämiseksi Sörnäisten niemellä, Merisatamassa ja Ruoholahden pohjoisrannalla sijaitsevien varastopaikkojen järjestämisestä, uusien hiilitonttien vuokraamisesta Saukonkadun varrella sekä kysymys makasiinin rakentamisesta voim ja juuston sekä paperin ja paperimassan säilyttämistä varten. Sitäpaitsi annettiin useita lausuntoja rahatoimikamarille ja satamahallitukselle, jota paitsi osasto laati valmistavan

¹⁾ Ks. tätä kert. s. 131*.

ehdotuksen Herttoniemen kartanon ja Vanhankaupungin selän itäpuolella olevien alueiden käyttämiseksi. Seuraavat työt suoritettiin:

Laiturikorjaukset käsittivät paitsi tavanmukaista kunnossapitoa, Sörnäisten Painolastilaiturin itäisen osan vahvistamisen autoliikennettä varten. Tämä työ osottautui välttämättömäksi koska vuoden kuluessa suuresti lisääntynyt tiilen tuonti vaati useampia purkauspaikkoja. Rahatoimikamari myönsi käyttövaroistaan työpalkkojen järjestelyn aiheuttamiin kustannuksiin pääluokasta Sekalaiset menot 25,000 markan lisämäärärahan, mikä vastasi 10 % kustannuksista. Useat toisetkin määrärahat vaativat samanlaisia lisämäärärahoja.

Eräitä katuja sepelöitiin Lapinniemiellä ja Länsisatamassa. Katajanokalla korjattiin kiveystä.

Katajanokan Kanavakadun ja Pikku Satamakadun viemärijohdot puhdistettiin ja uudestirakennettiin osittain, kun taas Sörnäisten rantatien alla Paraisten kalkkivuori osakeyhtiön alueen luona olevat johdot uusittiin.

Eteläsatamassa sijaitsevan 25 tonnin nosturin kunnossapito maksoi 320: 85 markkaa ja Rahapajanrannan kuuden liikkuvan nosturin 42,653: 70 markkaa.

Osasto piti kunnossa 56 purkaus- ja höyrysiltaa ja 13 muuta siltaa. Soutu- ja moottoriveneiden kiinnityspaikkojen lukumäärä lisääntyi vuoden kuluessa 140:llä Sörnäisten rantatien luona, 110:llä Laivastokadun luona ja 11:llä Merisatamassa Kaivopuiston alapuolella eli kaikkiaan 261:llä, ja oli vuoden lopussa 2,091 jaettuna 24 siltaan ja laituriiin.

Kiveyksen, vaihdasiltojen y. m. kunnossapitoon satamaradalla sivuraitteineen sekä Sörnäisten rantatien raiteella, yhteensä 21,780 m, käytettiin 115,000 markkaa, kun taas 215,000 markkaa käytettiin Hietä- ja Jätkäsaarien, Ruoholahden korttelin n:o 178, Pasilan ja Sörnäisten niemen raiteiden, yhteensä 19,130 m, korjaukseen, joista raiteista kaupunki kokonaan huolehti. Saukon-, Hietaniemen- ja Lastauttajakatujen raiteisiin naulattiin 30 kg kiskoja kevyempien kiskojen sijalle, jotapaitsi ratapolkyt vaihdettiin.

Siltoja rannalta jälle rakennettiin yhdeksään paikkaan. Kustannukset tästä sekä niiden kunnossapidosta olivat 24,904: 20 markkaa, kun taas jäärailojen yli johtavat sillat maksoivat 3,000 markkaa, ja rantojen ja railojen viereiset aitaukset 10,000 markkaa.

Ruoppausta suoritettiin ainoastaan kaupungin isolla ruoppaajalla sekä höyrynostokauhoilla. Ruopatuiksi tulivat viemärien suut Ruoholahden ja Hietalahden rannassa, Merisatamassa, Linnan-, Siltavuoren- ja Hakaniemen rannassa sekä Sörnäisten rantatien varrella. Sitäpaitsi puhdistettiin pohja uuden venesillan luona, Laivastokadun, Sörnäisten Painolastilaiturin, Siltavuorenrannan ja Merisataman venesiltojen luona. Väyliä ruopattiin Haapaniemen sillan luo ja Andsten'in sillan luo Sörnäisten rantatien varrella. Nostokauhalla ruopattiin Siltavuorenrannan ja Sörnäisten rantatien venesiltojen edustalla sekä Taivallahden purkaussiltojen edustalla. Uudisrakennuksia varten ruopattiin Saukon- ja Rahapajanlaiturin luona ja kustannukset suoritettiin Länsi- ja Katajanokansatamia varten myönnettyistä määrärahoista. Kaasulaitoksen laskuun ja sen kustannuksella tasoitettiin pohja Harakan ja Kaivopuiston rannan luona. Yhteensä ruopattiin 57,000 m³ 225 työpäivänä ja siis keskimäärin n. 250 m³ päivää kohti. Kustannukset ruoppaustyöstä polttoaineineen, öljyineen ja työnjohtoineen olivat 3: 43 markkaa m³:ltä sekä ruoppauskoneen varustus ja kunnossapito mukaanluettuna n. 5: 13 markkaa m³:ltä. Kuljetuskustannukset olivat 2: 60 markkaa m³:ltä, johon tulee lisäksi

1: 32 markkaa m³:ltä hinaajien ja 2: 42 markkaa m³:ltä proomujen kunnossapidosta. Koko ruopattu määrä tyhjennettiin Suomenlinnan edustalle.

Syvyysmittauksia ja pohjatutkimuksia suoritettiin Eteläisessä vene-satamassa ja Töölönlahdessa sekä menoarvioehdotuksessa otettuja uudis-töitä varten.

Työkoneiden korjaus ja hinaajan H₂ uusiminen suoritettiin pääasiallisesti menoarvioon sisältyvän ohjelman mukaan.

Makasiinilaiturin poikkilaituria ja puulaiturin pohjoisosaa ei voitu ra-kentaa uudelleen keväällä vallinneen vilkkaan liikenteen vuoksi, vaan aloi-tettiin työ joulukuussa ja sitä varten myönnetty määräraha siirrettiin vuo-teen 1929.

Sörnäisten uusi pistolaituri uusittiin, jolloin sillan kansi ja kannattajat sekä vahingoittuneet ja lahot paalut ja sideparut vaihdettiin uusiin. Määrä-rahamen säästö siirrettiin vuoteen 1929.

Ruoholahden purkaussilta n:o 5 (itäisin) uusittiin ja vahvistettiin ras-kasta kuorma-autoliikennettä varten.

Kolme höyrypursisiltaa Ruoholahden laiturin luona Jätkäsaaren yli-käytävän pohjoispuolella uusittiin täydellisesti. Tämän yhteydessä täytettiin laiturinarkut louhoskivillä ja laiturimuuri muurattiin hakkaamattomista ki-vistä. Laiturin viereinen kenttä sepeleöitiin.

Purkaussilta Neitsytpolun päässä Merisatamassa uusittiin. Syystä että ranta täytettiin sillan arkkuun saakka tuli silta lyhemmäksi.

Kaivopuiston alapuolella olevan sillan uusimista ei voitu suorittaa, minkä johdosta määräraha siirrettiin vuoteen 1929.

Katajanokan pohjoinen puulaituri uusittiin raskasta autoliikennettä var-ten, ja kaksi höyrypursisiltaa Kanavatorin varrella uusittiin ja laajennettiin.

Purkaussillat n:ot 2 ja 5 Sörnäisten rantatien varrella uusittiin raskasta autoliikennettä varten. Viimemainitun (ent. Andstén'in sillan) kohdalla oleva ranta-alue täytettiin ja sepeleöitiin.

Veneiden kiinnityssillat Humallahdessa uusittiin.

Uudisrakennustyöt Länsisatamassa olivat keskitetyt Saukon hiilisatamaan. 24 metrin pituinen laituriarkku veistettiin ja upotettiin Saukonkarin pohjois-puolelle. Arkku täytettiin kivillä ja betonilla. Saukonlaiturin valmiin osan ja uuden arkun välinen vesialue täytettiin hiekalla, joka toukokuun—heinäkuun aikana pumputtiin 115 m pituiseksi ja 3—4,5 m korkuiseksi painepenkereeksi. Marraskuun kuluessa täytettiin hiekkaa painepenkereen taakse, jolloin koko kortteli n:o 758 tuli täytetyksi. Vuoden lopulla ruopattiin painepenkereen luiska 8 m syvyyteen 32 m laituriviivan ulkopuolelle. Saukonlaiturin kiveä-mistä kuutiokivillä korttelin n:o 754 edustalla jatkettiin. Mittaajankatu tasoitettiin ja varustettiin viemärijohdolla korttelien n:ojen 752 ja 755 vieressä. Poikkikatu II tasoitettiin ja sepeleöitiin mainittujen korttelien välillä. Viemäri-johto laskettiin paaluarinalle. Poikkikatu I louhittiin, Poikkikatu III tasoi-tettiin ja varustettiin kanavahaudalla ja Poikkikatu IV täytettiin täyteen leveyteen. Korttelit n:ot 752, 755 ja 758 tasoitettiin ja kaksi ensinmainittua vuokrattiin Helsingin Makasiiniosakeyhtiölle, kortteli n:o 755 lokakuun 1 p:stä ja kortteli n:o 752 marraskuun 1 p:stä lukien. Sen ohessa Saukon-katu kivettiin kuutiokivillä korttelien n:ojen 262 ja 264 edustalla. Laiva-laiturin laiturikenttä tavarasuojan n:o I eteläpuolella, Hietasaarenkadun eteläinen pää sekä Itäinen Vaihdekatu ja Murtaajankatu korttelin n:o 264 koh-dalla sepeleöitiin. Kortteli n:o 756 täytettiin ja käytettiin muurikivien, katu-kivien y. m. varastoimiseen, joita vuosien kuluessa on hakattu Saukon-

saarella. Satamaosaston telakka-alue korttelissa n:o 246 laajennettiin Ahdinkadulle saakka ja tasoitettiin. Vesijohtoja laskettiin Mittaajankadun korttelien n:ojen 752 ja 755 viereen sekä Poikkikatuun III korttelin n:o 755 viereen ja 3 juomavedenottopaikkaa järjestettiin alueelle. Huone-rakennusosaston toimesta rakennettiin käymälä Poikkikadun I varrelle.

Lapinniemen varastoalue laajennettiin siten, että kortteli n:o 783 ja Salmenkadun itäpuolella oleva kortteli täytettiin kaupungista tuodulla maalla ja tasoitettiin. Lisäksi louhittiin osa Lauttasaarenkatua Salmisaarella ja levennettiin salmessa oleva katupenger. Salmisaarenkatu täytettiin ja tasoitettiin. Kellosaaren täytettiin ja tasoitettiin kivipenger.

Lönnrotinkadun, Köydenpunojankadun ja Ruoholahdenlaiturin välisen osan tasoittamista ei suoritettu. Määräraha 60,000 markkaa siirrettiin vuoteen 1929.

Kytksilta 110 veneelle rakennettiin Laivastokadun luo, Katajanokan pohjoisrannalle.

Rantaverhous Sörnäisten rantatietä pitkin rakennettiin valmiiksi ja sinne järjestettiin 108 venepaikkaa.

Täyttämistä Siltavuorenrannan vastaista rantapuistotietä varten jatkettiin. Ranta varustettiin osittain verhouksella ja veneiden kytksiltoja rakennettiin Maurinkadun jatkosta purettujen sijaan.

Merisatamassa täytettiin, tasoitettiin ja sorastettiin ranta Kaivopuiston alapuolella ja Neitsytpolun päässä. Varastotontit järjestettiin.

Tullipaviljongin ja raitiotiekorokkeen välinen alue Etelärannalla kivetettiin kuutiokivillä. Kivipulan johdosta työtä ei voitu suorittaa loppuun, minkä vuoksi määräraha siirrettiin vuoteen 1929.

Sen jälkeen kun oli päätetty lentosataman sijoittamisesta Kellosaaren, louhittiin osa tätä saarta, jonka jälkeen lentohalli huonerakennusosaston toimesta rakennettiin. Hallirakennus, jonka lattia-ala on 40×30 m, suoritettiin urakalla.

Täytettä otettiin Taival- ja Ruoholahden rannoille, Munkkisaaren rannalle, Merisatamaan, Katajanokalle, Kaisaniemen ja Eläintarhan lahtien tienoille ja Hakaniemeen, Sörnäisten rantatien ja teurastushuoneen raiteen varrelle sekä Kyläsaaren. Huolimatta 200,000 markan lisämäärärahasta, ylitettiin määräraha 184,129: 05 markalla.

Pesuhuoneet ja viruslaiturit ylläpidettiin kuten aikaisemminkin.

Hätäaputöinä louhittiin Tallberginkadun läntinen osa Itämerenkadun eteläpuolella 25 m syvyyteen, Sörnäisten niemellä olevan Englantilaiskallion eteläosa ja osa Kellosaarta. Näiden töiden kustannukset olivat 100,000, 62,619: 10 ja 16,451: 60 markkaa.

Salmisaaren rautatieraiteita jatkettiin ja siirrettiin. Itämerenkadun sivuraidetta jatkettiin Salmisaaren. Viimemainittua työtä varten oli määräraha otettava vuoden 1929 menoarvioon.

Tasoittamiseen ja kivien poistamiseen Hietaniemen uimarannan luona käytettiin 2,932 markkaa.

Uuden tavaratoimiston rakentamisen yhteydessä Katajanokan kortteliin n:o 189 levennettiin makasiinin laiturin Rahapajanrantaan päin. Viereinen rautatieraide oli tällöin siirrettävä etelään. Tarkoitukseen oli otettava määräraha vuoden 1929 menoarvioon.

Herttoniemen radalla suoritettiin vain erinäisiä tutkimustöitä.

Satamarata tasoitettiin Marian sairaalan kohdalla vuoden 1929 laajennushdotuksessa edellytetyn levyiseksi.

Katajanokan uudisrakennustöinä tehtiin vain tasoitustöitä, rautatie-raiteiden naulaamista ja Mastokadun jatkossa valmistuneen laiturinosan kiveämistä. Sitäpaitsi laskettiin viemäri- ja vesijohto Mastokatuun ja pitkin uutta laiturinosaa.

Sörnäisten niemellä jatkettiin tasoitus- ja täyttämistöitä niin pitkälle kuin määräraha riitti.

Toisen viraston ja yksityisen laskuun suoritettiin, paitsi laituri- ja silta-vaurioiden korjauksia, eräitä suurenlaisia töitä, kuten vesijohto Mittaajan-katuun ja Poikkikatuun III Länsisatamassa sekä Katajanokan Mastokatuun, jonne kaksi uutta talvilaiturivesipostia järjestettiin. Kaivopuiston rannan ja Harakan välisiä vesi- ja kaasujohtoja varten suoritettiin ruoppaus- ja räjäyttämistöitä, kuten myös kanavatöitä Kaivopuiston puolella. Sähkölaitosta varten suoritettiin töitä Sörnäisten pääasemalla. Helsingin makasiiniosake-yhtiön laskuun rakennettiin autovaa'an perustus Saukonkadun varrelle ja jatkettiin laivalaiturin nosturiraidetta. Kaivamis- ja täyttämistöitä laivalaiturilta Salmisaaren länsirantaan vedettävää puhelinkaapelia varten suoritettiin. Sen johdosta että työttömyyttä talven kuluessa oli odotettavissa, otti kaupunki tehtäväkseen Aktiebolaget J. Tallberg yhtiön, korttelissa n:o 782 sijaitsevan tontin itäisen osan louhimisen. Työ suoritettiin hätäaputyönä Tallberginkadun viereisen osan tasoituksen yhteydessä. Pilkkaustyötä Lövn saaren ja Hagalundin välistä maantiensiltaa varten valvottiin. Liian raskaan kuorman nostamisessa vahingoittunut 2 ½ tonnin nosturi Rahapajanrannalla korjattiin Speditioniliikkeen H. Elmgren & C:o kustannuksella.

Katu- ja lokaviemäriosastoon kuului työpäällikkö, apulaistyöpäällikkö, 5 insinööriä, 2 vaakitsijaa, 2 piirtäjää ja 3 konttoriapulaista.

Suoranaisestä työnjohdosta osaston työpaikoilla huolehti 33 rakennusmestaria.

Työvoima ¹⁾ vakinaisissa töissä oli suurin syys- ja joulukuussa, jolloin se nousi 896 ja 953:een mieheen ja pienin huhti- ja toukokuussa eli 726 ja 755 miestä. Hätäaputöitä suorittavien työmiesten lukumäärä oli 100 tammi- ja maaliskuussa ja 106 joulukuussa.

Kaupungin katuosuuksien ja yleisten paikkojen korjaukseen käytettiin 1,149,952: 61 markkaa jakautuen seuraavasti: kiveykisiin 281,159: 19 markkaa, sepelöimiseen 616,134: 45 markkaa, asfaltoimiseen 85,361: 55 markkaa, painuneitten katujen tasoitukseen ja täyttöön 49,579: 10 markkaa, katukilpien kunnossapitoon 2,153: 40 markkaa sekä työnjohtoon ja sekalaisiin menoihin 115,564: 92 markkaa.

Menosääntöön otetut katujen kunnossapitotyöt suoritettiin vuoden kuluessa. Näistä töistä mainittakoon Pakaankadun ja Nordenskiöldin puistotien uudelleen sepelöiminen ja asfaltoiminen.

Menosääntöön otetut katujen ja yleisten paikkojen uudistykset suoritettiin kaikki loppuun vuoden kuluessa paitsi allamainittuja, jotka tehtiin vaan osittain: Pohjois-Hesperiankadun tasoittaminen Töölön- ja Runeberginkatujen välillä, Töölöntorinkadun, Döbelninkadun ja Sandelsinkadun tasoittaminen, Välskärinkadun tasoittaminen Sandelsin- ja Dunckerinkatujen välillä, Dunckerinkadun tasoittaminen Välskärin- ja Runeberginkatujen välillä, Töölöntorin tasoitus Runeberginkadun länsipuolella sekä Hämeentien levittäminen täyteen mittaan ja kiveäminen suurilla nupukivillä Keiteleentien ja Sturenkadun välillä.

¹⁾ Ks. tätä kert. s. 131*.

Vuoden aikana suoritetuista kiveämisistä mainittakoon m. m. rautatie-aseman edessä olevan aukean uudelleen järjestäminen, joka aloitettiin jo syksyllä vuonna 1927, mutta suoritettiin loppuun vuonna 1928, Merikatu Laivurin- ja Kapteeninkatujen välillä, Laivurinkatu Merikadun ja Tehtaankadun välillä, Hietalahden pohjoisranta, Senaatintori Aleksanterin- ja Snellmaninkatujen kohdalla, Pohjoisranta höyrylaivalaiturin kohdalla, Läntinen Satamakatu, Runebergin- ja Caloniuksenkatujen risteyksessä oleva aukea, Porthaninkatu ja IV linja kansakoulun kohdalla, V linja Kallion kirjaston kohdalla ja Helsinginkatu työväenopiston kohdalla. Kenttäkivikatujen asfaltoimista suoritettiin Erottajan torilla ja V linjan leikkikenttää ympäröivillä kaduilla. Ensiksi mainitussa paikassa käytettiin asfalttibetonia n. k. Amiesitea ja jälkimmäisessä paikassa sepiä ja asfalttiemulsionsia.

Suurimmista vuoden aikana suoritetuista tasoitustöistä mainittakoon: Runeberginkatu Hesperian- ja Töölönkatujen välillä, Mechelininkadun länsipuoli Arkadian- ja Caloniuksenkatujen välillä, Urheilukatu, Aleksis Kivenkatu Harju- ja Sturenkatujen välillä sekä Sturenkatu Elimäen- ja Mäkelänkatujen välillä. Sitäpaitsi tasoitettiin Toukolassa ja Kuntähdessä uusia katuja 5,940 m², joihin töihin käytettiin 789,661 markkaa.

Viemäreitten ja laskuojien kunnossapito on tullut maksamaan 637,757: 13 markkaa jakautuen seuraavasti: viemärijohdot 212,969: 70 markkaa, syöksykaivot 292,222: 23 markkaa, ojat 36,494: 05 markkaa sekä työnjohto ja sekalaiset menot 96,071: 15 markkaa.

Savilan ja Alppilan puhdistusasemien käyttö- ja hoitokustannukset nousivat 169,414 markkaan. Voimankäyttö Savilassa nousi 34,855 kilowattituntiin ja oli sen puhdistusteho kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratorion antamien tarkastusilmoitusten mukaan yleensä tyydyttävä.

Menoarvioon otetut viemärien ja laskuojien uudistykset suoritettiin vuoden kuluessa.

Kaduista, joilla suurimmat viemäriyöt vuoden kuluessa suoritettiin, voidaan mainita: Pohjois-Hesperiankatu Töölön- ja Runeberginkatujen välillä, Töölöntorikatu, Döbelninkatu, Sandelsinkatu, Välskärinkatu Sandelsin- ja Dunckerinkatujen välillä, Mechelininkatu Arkadian- ja Caloniuksenkatujen välillä sekä Sturenkatu Elimäen- ja Mäkelänkatujen välillä. Uusia viemärijohtoja rakennettiin sitäpaitsi Käpylään, Kumpulaan ja Toukolaan yhteensä 706 m, kustannusten noustessa 389,861: 55 markkaan.

Viertoteitä sepelöitiin uudelleen, yhteensä 43,600 m², mikä työ maksoi 659,735: 75 markkaa, sekä teitä 62,400 m², josta aiheutuvat kustannukset nousivat 880,187: 28 markkaan.

Viertoteiden ja teiden sepelöimiseen käytettiin asfalttiemulsionsia ajoradan vahvistamiseksi ja pölyämisen estämiseksi. Tämä menettelytapa antoi erittäin hyvät tulokset.

Uudistuksista viertoteillä voidaan mainita: Turuntien kiveäminen nupukivillä Kammionkadulta Nordenskiöldinkadulle ja sen levittäminen Nordenskiöldinkadulta Stenbäckinkadulle sekä Hämeentien levittäminen ja kiveäminen nupukivillä Keiteleentien ja Sturenkadun välillä.

Urheilu- ja leikkikenttien korjaus- ja kunnossapitotyöt suoritettiin menoarvioon otettujen määrärahojen mukaisesti. Myöskin menoarvioon otetut uudistykset tulivat tehdyiksi. Siten suoritettiin täyttämisen- ja tasoitustöitä Käpylän urheilukentällä 199,931: 65 markalla, Brahenkatujen viereisellä urheilukentällä 63,792: 70 markalla ja Mustikkamaan juhla- ja tanssialueella 420,827: 47 markalla.

Työttömyyden lieventämiseksi tehtiin vuoden kuluessa seuraavat ylimääräiset työt: louhimis- ja täyttämistöitä Mechelinin-, Pakaan- ja Teollisuuskadulla, jolloin kustannukset näistä hätäaputoista nousivat 916,451: 72 markkaan.

Paitsi aikaisemmin mainittuja menosääntöön otettuja töitä suoritettiin sitäpaitsi töitä kaupungin muiden laitosten ja myöskin yksityisten henkilöiden laskuun, joista johtuvat kustannukset nousivat 5,423,903: 55 markkaan.

Huonerakennusosaston henkilökuntaan kuului kaupunginarkkitehti, apulaiskaupunginarkkitehti, 6 apulaissarkkitehtia, 2 piirtäjää, 1 kirjanpitäjä ja 4 konttoriapulaista. Suoranainen työnjohto osaston työpaikoilla oli 11 rakennusmestarin valvonnan alaisena.

Työvoiman ¹⁾ keskimäärä oli 240 työmiestä ja oli se suurin heinä- ja elokuussa, eli 336 ja 359, sekä pienin maaliskuussa eli 135 työmiestä.

Kaupungin omistamien rakennusten korjausta ja tilusten ylläpitoa varten oli talousarviossa varattu määrärahaa yhteensä 5,387,850 markkaa. Määrärahasummasta siirrettiin vuoteen 1929 447,300 markkaa Marian sairaalan lastenosaston laajentamista sekä 38,801: 10 markkaa Kivelän sairaalan talousrakennuksen sisustustöitä y. m. varten. Kustannukset korjausta ja ylläpitoa varten nousivat 4,778,724: 14 markkaan. Jos viimeainittu summa ynnä vuoteen 1929 siirretyt määrärahat, yhteensä 486,101: 10 markkaa vähennetään käytettävänä olevasta määrärahasta, on jäännös 123,024: 76 markkaa, mikä summa siis on säästöä.

Uudisrakennuksia varten oli talousarviossa määrärahaa 25,935,253 markkaa, siitä 13,011,253 markkaa uutta tuberkuloosisairaala varten, mikä työ on erityisen rakennushallituksen suoritettavana, minkä tähden osaston määräraha siis oli 12,924,000 markkaa. Tähän tuli lisää 115,945: 99 markkaa korotettujen työläispalkkojen määrärahasta sekä 2,101,413: 98 markkaa 1929 vuoden talousarviosta ja nousee siis yhteensä 15,141,359: 97 markkaan. Kustannukset nousivat 10,876,768: 35 markkaan. Säästöstä, 4,264,591: 62 markasta, siirrettiin 4,264,065: 12 markkaa vuoteen 1929 suorittamatta olevia töitä varten. Todellinen säästö kaikista otsakkeella Uudisrakennukset ja muutosrakennustyöt suoritetuista töistä on siis ainoastaan 526: 50 markkaa.

Vuodelta 1927 siirrettiin 42,000 markkaa muutos- ja sisustustöihin Hakasalmen huvilassa, 1,023,780: 70 markkaa Kivelän sairaalan keittiörakennuksen töiden loppuunsaattamiseksi, 95,000 markkaa tullipostiosaston huoneiston laajentamiseksi, 67,564: 67 markkaa tontille n:o 7 Korkeavuorenkadun varrella rakennetun piharakennuksen töiden loppuunsaattamiseksi, 218,819: 01 markkaa Ryttylän koulukodin keittiörakennuksen töiden loppuunsaattamiseksi, 350,000 markkaa tavara-aseman huoneiston sisustamiseksi Katajanokalla, 5,778: 73 markkaa tullipaviljongin rakentamiseksi Katajanokalle, 165,000 markkaa sähköjohtojen uusimiseksi Katajanokan tulli- ja pakkahuoneessa, 4,000 markkaa tontilla Hämeentie n:o 92 olevan kioskin muuttamiseksi sekä 7,200 markkaa uuden käymälän rakentamiseksi entiselle Tunturilaakson kansakoululle, eli yhteensä 1,979,143: 11 markkaa. Tähän tulee lisää 135,000 markkaa korotetuista työpalkoista, sekä 101,511: 62 markkaa lisämäärärahaa huoneiston sisustamiseksi tavara-asemaa varten Katajanokalla, joten määräraha siis oli 2,215,654: 73 markkaa. Kustannukset nousivat 2,204,777: 84 markkaan. Säästöstä, 10,876: 89 markasta, siirrettiin 6,096: 13

¹⁾ Ks. tätä kert. s. 131*.

markkaa vuoteen 1929, mutta jäännös, 4,780: 76 markkaa oli todellista säästöä myönnettyistä määrärahoista.

Vuoden kuluessa suoritettiin sitäpaitsi töitä, osaksi etukäteen 1929 vuoden talousarviosta myönnettyillä määrärahoilla sekä osaksi kaupunginvaltuuston tai rahatoimikamarin käyttövaroilla yhteensä 2,526,809: 08 markalla. Näiden määrärahojen säästö oli 53,345: 97 markkaa.

Paitsi yllämainituilla määrärahoilla tehtyjä töitä suoritettiin töitä toisten kunnallislaitosten ja viranomaisen laskuun, yhteensä 1,120,197: 69 markalla, 1,135,878: 34 markaksi arvioitujen kustannusten sijasta.

Huonerakennusosaston vuonna 1928 suorittamien töiden kokonaiskustannukset nousivat 21,507,277: 10 markkaan. Säästö kaikista töistä oli 197,358: 64 markkaa.

Vuoden kuluessa loppuunsuoritettiin eräät suurehkot uudisrakennustyöt; siten rakennettiin Kivelän sairaalan keittiörakennus 3,073,834: 31 markalla lasketun 3,075,000 markan sijaan. Koska rakennuksen kuutiosisällys oli 5,915 m³, oli kustannus m³:iä kohti siis 519: 67 markkaa. Tällöin on huomattava, että rakennuskustannukseen sisältyy arvokas koneellinen sisustus. Piharakennus tontilla n:o 7 Korkeavuorenkadun varrella, rakennettiin 1,299,107: 54 markalla lasketun 1,300,000 markan sijaan. Koska rakennuksen kuutiosisällys oli 3,720 m³ ja huoneiden lukumäärä 32, olivat kustannukset m³:iä kohti 349: 22 markkaa sekä huonetta kohti 40,597: 11 markkaa. Kustannukset Ryttylän koulukodin keittiörakennuksesta nousivat 793,936: 03 markkaan lasketun 794,000 markan sijasta. Rakennuksen kuutiosisällys oli 2,200 m³, ja oli kustannus m³:ltä siis 360: 88 markkaa. Uudisrakennus III poliisiasemaa varten tontilla n:o 4 Hietaniemenkadulla valmistui vuoden varrella, mutta muutamia pienehköjä laskuja maksettiin vasta tänä vuonna. Kokonaismääräraha (tähän mukaanluettuna eräs vuoden 1929 talousarvioon otettu määräraha 297,600 markkaa hissejä y. m. varten) nousi 4,221,600 markkaan ja varsinaiset kustannukset nousivat myöskin 4,221,600 markkaan. Koska rakennuksen kuutiosisällys oli 11,147 m³, oli kustannus m³:iä kohti siis 378: 72 markkaa. Kivelän sairaala-alueelle rakennettiin talli ja autovaja 301,613: 30 markan kustannuksin, sekä halkovaja 98,347: 40 markalla. Kellosaarelle rakennettiin lentohalli 710,641: 80 markan kustannuksin. Sitäpaitsi rakennettiin 4 muuntaja-asemaa Helsingin kaupungin sähkölaitoksen laskuun, yhteensä 123,425: 26 markan kustannuksin sekä 6 kpl kioskeja, joiden yhteenlasketut kustannukset nousivat 219,476: 34 markkaan.

Katurakennus tontilla n:o 7 Korkeavuorenkadun varrella sekä kansakoulurakennus Käpylässä muurattiin vuoden kuluessa ja sisustustyöt jatkuivat vuoden vaihteessa.

Sofianlehdon lastenkotirakennuksen ja tontille n:o 3 Kansakoulukadun varrella rakennettavan ammattikoulurakennuksen louhimis- ja perustustyöt jatkuivat vuoden vaihteessa.

Huonerakennusosastolla käsiteltiin vuoden kuluessa 383 diarioon vietyä asiaa, joista lausuntoja annettiin osaksi Helsingin kaupungin yleisten töiden hallitukselle, osaksi rahatoimikamarille tai muille laitoksille. Sitäpaitsi laadittiin piirustuksia ja ehdotuksia uudis- ja muutosrakennuksiksi. Näistä mainittakoon seuraavat: pää- ja työpiirustukset katurakennukseksi sekä autovajaksi tontille n:o 7 Korkeavuorenkadun varrella, kansakoulurakennukseksi tontilla n:o 7 Väinölänselänkadun varrella Käpylässä, Eläintarhan vesilinnan koroittamiseksi, autovajaksi ja talliksi sekä halkovajaksi Kivelän sairaala-alueella, pientenlastenkodiksi Sofianlehdon alueella, vahdinasunnoksi

Eläintarhan vesilinnan luona, rakennusmuutokseksi tontilla n:o 10 Läntisen rantakadun varrella, juurikasvikellariksi kulkutautisairaalaassa, lentohalliksi Kellosaarella, muuntaja-asemarakennuksiksi sekä rakennusmuutoksiksi Koskelan kunnalliskodin paviljongeissa litt. A. C. F. ja V.; työpiirustukset Kivelän sairaalan keittiörakennukseksi, Ryttylän keittiörakennukseksi, III poliisi-asemaksi, muutamiksi kioskirakennuksiksi sekä lisärakennukseksi Korkeasaaren ravintolarakennuksessa; ehdotuspiirustukset paviljongiksi Turholmassa, vahdinasunnoksi Varsasaarella, Toukolan kansakoulun laajentamiseksi, Kivelän sairaala-alueen rakentamiseksi, työlaitokseksi naisille, Vanhankaupungin vesijohtolaitoksen laajentamiseksi, Kivelän sairaalan paviljonkien litt. X, XI ja XII muutokseksi, sikalaksi, vajaksi ja kellariksi Bengtsårin koulukodissa, lastenkodin järjestämiseksi Reijolan sairaalassa, huoneistojen sisustamiseksi kansakoulujen kanslioille Snellmaninkadun kansakoulussa, uudisrakennukseksi tontilla n:o 8 Pikku Roobertinkadun varrella, Nikkilän sairaalan laajentamiseksi, tullipaviljongiksi Eteläsatamassa, uimalaitokseksi Mustikka- maalla, lisärakennukseksi y. m. tontilla n:o 21 Kasarminkadun varrella.

Lämpötekniikka. Lämmityslaitteiden kunnossapitoa ja vesijohtojen korjauksia varten käytettiin tarkoitusta varten menosääntöön otettu määräraha, sekä sen lisäksi 24,587: 10 markkaa uuden kattilan hankkimiseksi tulli- ja pakkahuoneeseen. Lämpötekniikka huolehti mainituista töistä sekä sen lisäksi seuraavista uudislaitteista: lämmitys- ja vesijohtolaitteet katurakennukseen tontilla n:o 7 Korkeavuorenkadun varrella; lämmitys- ja vesijohtolaitteet Käpylän uuteen kansakoulurakennukseen; lämmityslaitos kaupungin vesijohtolaitoksen uudisrakennukseen Vanhassakaupungissa; lämmitys- ja vesijohtolaitteet sairaanhoitajatarkotiin Hietaniemenkadun tontilla n:o 7; lämmityslaitos tavara-aseman huoneistoon Katajanokalla, kulkutautisairaalan keittolan ja pesulaitoksen laajentamisesta sekä uuden jäähdytyslaitoksen teettämisestä sinne; Marian sairaalan pesulaitoksen laajentamisesta (uusi pesukone ja höyrymankeli); sähköpaistinuuni Nikkilän sairaalan keittiöön; sekä Kivelän sairaalan keittolan sisustuksesta lopulliseen kuntoon.

Sitäpaitsi antoi lämpötekniikka asianomaisille tarpeellisia selvityksiä ammattikysymyksissä.

Tutustuakseen nykyisiin pesulaitoksiin ja leivinuunijärjestelmiin, käytti lämpötekniikka kaksi viikkoa kesälomastaan matkaan Kööpenhaminaan, jossa hän oli tilaisuudessa näkemään monta erilaista laitosta tällä alalla.

Asemakaavaosasto. Yleisten töiden hallituksen esityksestä myönsi rahatoimikamari helmikuun 21 p:nä 83,250 markkaa ylimääräisen insinöörin ja ylimääräisen arkkitehdin palkkaamiseksi huhtikuun 1 p:stä vuoden loppuun. Ylimääräiseksi insinööriksi otettiin sittemmin insinööri J. Sovinen toukokuun 1 p:stä ja ylimääräiseksi arkkitehdiksi arkkitehti I. Wahlroos elokuun 10 p:stä. Hallituksen esitettyä että mainitut toimet 1 p:stä tammikuuta vuonna 1929 asetettaisiin vakinaiselle kannalle päätti valtuusto marraskuun 28 p:nä, että asemakaavaosastolle 1 p:stä tammikuuta vuonna 1929 perustettaisiin yksi 14 palkkaluokkaan kuuluva apulaisarkkitehdin ja yksi 13 palkkaluokkaan kuuluva apulaisinsinöörin toimi.

Vuonna 1928 sai asemakaavaosasto selvitteläkseen pääasiallisesti joukon tontti- ja katuja järjestelykysymyksiä sekä tonttiluovutusasioita, joista mainittakoon kysymykset evankelis-luterilaisen hautausmaan laajentamisesta sekä postitalon, ammattienedistämislaitoksen, J. ja M. Lallukan säätiön taiteilijakodin, Kansalaiskorkeakoulun, valtion ruotsalaisen tyttökoulun, Suomalaisen yhteiskoulun ja Mäkelän alueen kansakoulun tonttipaikoista. Tär-

keimmistä asioista mainittakoon lisäksi kysymykset vuokrajärjestelmän käytäntöönottamisesta tontteja luovutettaessa sekä kaupungin uudesta rakennusjärjestyksestä, ja siihen liittyvä kysymys keskustan rakennuskorkeuksista, jonka selvittämiseksi osasto laati yksityiskohtaisia kaavioita. Suunnittelu-työt käsittivät m. m. XIV:n kaupunginosan uudelleen järjestelyn, Mäkelän ja Sofianlehdon alueiden ja Reijolan eteläosan sekä Herttoniemen jaoitus-kaavat ja sitäpaitsi jatkettiin vuonna 1927 aloitettuja alustavia töitä kaupungin rajojen ulkopuolella olevien kaupungin omistamien alueiden vastaisen käytön selvittelyä varten, ja laadittiin julkisivukaaviot erinäisiä kortteleja varten.

Piirustukset tehtiin seuraaviin asemakaavanmuutoksiin, nimittäin: asema-kaavanmuutokset tehdaskorttelin n:o 291, korttelien n:ot 37, 38 a, 41, 69 a, 334 a, 334 b, 402, 412 b, 413, 419 a, 419 b, 420, 421, 428, 433, 434, 448, 463, 465, 475, 480, 481, 517, 521 a ja 523, tonttien n:ot 33 ja 35 korttelissa n:o 105, tontin n:o 23 korttelissa n:o 343, tontin n:o 15 korttelissa n:o 349, tontin n:o 16 korttelissa n:o 517, kirkkotontin Tehtaanpuistossa, Fredrikintorin istu-
tuksien sekä uusista katunimityksistä johtuneet; tonttien n:ot 19 a ja 19 b Punavuorenkadun varrella korttelissa n:o 83, tonttien n:ot 12 Albertinkadun ja 28 Uudenmaankadun varrella korttelissa n:o 91, tonttien n:ot 2, 4 ja 6 Laukkasaarenkadun varrella korttelissa n:o 186, sekä tonttien n:ot 17 ja 47 korttelissa n:o 464 yhdistämistä koskevat; sekä tontin n:o 7 korttelissa n:o 38 a, tontin n:o 12 Siltatien varrella korttelissa n:o 199 sekä tonttien n:ot 4—6 Sibyllankadun varrella korttelissa n:o 284 jakamista koskevat.

Sitäpaitsi laadittiin jaoituskaavamuutospirustukset, jotka koskivat alla-
mainittuja tontteja ja kortteleja vahvistetun asemakaavanrajojen ulkopuolella: tonttia n:o 1 Pohjolankadun varrella Käpylän korttelissa n:o 821, Käpylän korttelia n:o 824, Kumpulan kortteleja n:ot 928 ja 929, Toukolan korttelia n:o 904, Mäkelän tehdaskortteleja n:ot 691 ja 692, Vallilan kortteleja n:ot 557 ja 582 sekä Sturenkadun tonttia n:o 27 Vallilan korttelissa n:o 549.

Paitsi yllämainittuja asemakaavanmuutoksia koskevia lausuntoja antoi osasto 200 muuta kirjallista lausuntoa.

Geodeettisen osaston henkilökuntaan kuului kaupungingeodeetti, apulais-geodeetti, kiintopistevaakituksia suorittava ylimääräinen apulaisinsinööri, 3 mittausteknikkoa ja 3 kartan piirustajatarta, joista yksi pääasiallisesti toimi kanslia-apulaisena ja arkistinhoitajana.

Vuoden 1928 kuluessa suoritettiin rakennuskonttorin geodeettisen osaston toimesta 144 tonttimittausta, ja niistä valmistettua tonttikarttaa mittakirjoineen, joista 1 kaupungin omia laitoksia varten; 117 kivijalan tarkastusta; 66 rajankäyntitoimitusta, osaksi asuntotonteilla, osaksi muilla vuokra-alueilla; 259 maa-alue- ja 3-vuotiskatselmusta sekä 186 n. k. tarkastuskatselmusta; sitäpaitsi valmistettiin osastolla 27 jäljennöstä vanhemmista tonttikartoista mittakirjoineen, 68 karttapiirrosta asuntotonteista, 57 muuta karttakopialla yksityisille ja kaupungin virastoille ja 4 ehdotusta tonttien jakamiseksi, sekä annettiin 243 kirjallista lausuntoa erinäisistä asioista, joista 28 rahatoimikamarille, 83 yleisten töiden hallitukselle, 132 rakennuskonttorille; sitäpaitsi annettiin 32 tonttikirjatodistusta.

Muuten suoritti osaston henkilökunta vuoden kuluessa seuraavat kaupungin karttavaraston täydennysmittaukset; nimittäin: kartoitettiin ja liitettiin samalla kaupungin kolmioverkkoon Lauttasaaren kaksi ranta-alueetta, pinta-alaltaan 42 ha; Varsasaari, pinta-alaltaan 16 ha; Korpas, pinta-alaltaan 29.9 ha; sekä tehtiin täydennysmittauksia Herttoniemen ja Puodinkylän viljelysmailla yhteensä noin 250 ha. Monikulmioverkkoon kuuluvissa monikulmio-mittauksissa luettiin 101 ketjupistettä; mitattujen kulmavälien luku oli 213

ja niiden yhteenlaskettu pituus 22,268 m. Koska kukin sivu mitattiin kah-
teen kertaan oli siis vuoden varrella mitattu kaikkiaan 44,536 m.

Talvikuukausina toimeenpantiin kaikkien kulma- ja mittakirjojen laske-
minen ja tasointa, sekä laskettiin kordinaatit edellä mainittuihin kartoituksiin
tarvittaville peruspisteille kumminkin vastaiseksi ainoastaan likimäärin.
Samoin laskettiin talven kuluessa lopullisesti kolmioverkkoon kuuluvien kol-
mannen luokan pisteiden kordinaatit sekä aloitettiin monikulmiopisteiden
lopullinen laskenta. Lisäksi suoritettiin osastolla useasti tonttirajanmuutok-
sista ja katujen siirrosta y. m. johtuvia laskelmia.

Kaupungin alueelle määrättävien korkeuspisteiden ulkotyöt saatiin vuo-
den kuluessa loppuunsa lasketuiksi ja pääverkon monikulmiot, yhteensä 13,
lasketuiksi ja kaikille 525:lle pisteelle laskettiin likimääräiset arviot.

Piirustusosastolla laajennettiin ja täytettiin kaupungin kartastoa sekä
valmistettiin erinäisiä yleiskarttoja.

Paitsi yllämainittuja virkatoimituksia oli kaupungingeodeetti rahatoimika-
marin määräyksestä kaupungin edustajana Malmin kartanon rajankäynti-
toimituksessa, sekä jäsenenä Imatran sähköjohdon tarpeeksi lunastettavien
maa-alueiden pakkolunastuslautakunnassa.

Puisto-osasto. Henkilökuntaan kuului kaupunginpuutarhuri ja apulais-
puutarhuri.

Osaston toiminta jatkui entiseen tapaan, laajentuen suhteellisesti edel-
lisiin vuosiin verraten. Niinpä oli työväkeä keskimäärin 117 henkilöä kuu-
kaudessa, enin toukokuussa eli 254, vähin maaliskuussa eli 38 henkilöä¹⁾.
Sitäpaitsi käytettiin tarpeen mukaan kuorma-autoja ja hevosajureita.

Mitä eri vuoden aikoina suoritettaviin töihin tulee, mainittakoon, että
talvisaikana vedettiin ruokamultaa ja täytemaata työnalaisiin puistoihin,
harvennettiin ja leikattiin puita ja pensaita, korjattiin työkaluja, lavaikku-
noita, puistosohvia y. m. Kasvihuoneissa ruvettiin jo varhain keväällä kukan-
taimia lisäämään ja kasvattamaan kesäistä tarvetta varten kukkaryhmiin
puistoissa. Lumen sulattua alkoi puistojen puhdistus ja lakaisu. Roudan
hävittyä ryhdyttiin uusien puistojen perustamistöihin, joita jatkettiin aina
talven tuloon saakka. Alkukesästä istutettiin kukkaryhmät, joiden hoitoa
riitti siihen saakka kunnes syysballat veivät ne. Koko kesän jatkui puistojen
ja nurmienttien sekä puistokäytävien hoito ja kunnossapito. Syksyllä siir-
rettiin suuret määrät kasveja lavatarhasta ja osittain kukkaryhmistäkin kasvi-
huoneisiin emätaimiksi ja toiset sellaisenaan käytettäväksi taas toisen kesän
kukkaistarvetta tyydyttämään. Kun ruusuryhmät ensimmäisten kovempien
pakkasten tultua peitettiin, vähenivät kiireelliset kesätyöt ja voitiin ryhtyä
talvitöihin.

Talvella vedettiin ruokamultaa Kaisaniemeen, Kaivopuistoon, Ullan-
puistikkoon, Ensisairaalan viereiseen puistikkoon, Kivelän sairaalaan ja
Alppilaan yhteensä 7,000 hevoskuormaa à 0.5 m³; mainitusta määrästä tuli
Alppilaan 3,800 kuormaa.

Pilvinen, pitkään venynyt kevättalvi oli sangen epäedullinen kukantai-
mien lisäämiselle ja kasvattamiselle. Sen lisäksi taimilavojen tekoa vaikeutti
suuresti lannanpuute.

Toukokuun lopulla alettiin istuttaa kukkia puistoihin ja kesäkuun puoli-
väliin mennessä oli niitä istutettu seuraaviin paikkoihin: Aleksanteri II:n,
Edelfeltin ja Snellmanin patsaille, Ritaritalon-, Säätytalon-, Katajanokan-
ja Eiran puistikkoihin, Engelinaukiolle, Arkadian aukiolle, Marian sairaalan,

¹⁾ Ks. tätä kert. s. 131*.

kirurgisen sairaalan ja kulkutautisairaalan luo, siirtolapuutarhaan, Ruoholahdenpuistikkoon, Sirkuskadunpuistikkoon, Vanhan kirkon puistoon, Tähtitorninvuorelle ja Koulupuistikkoon, Nervanderin-, Puutarha- ja Ullankatujen puistikkoihin, osuusliike Elannon talon edustalle Runeberginkadulla, muutamille haudoille hautausmaalla, Vapaamuurarin haudalle Kaisaniemessä, kaupunginpuutarhaan sekä talvipuutarhan edustalla oleville pengermille. Istutettujen kasvien lukumäärä oli 54,744, johon on laskettava lisäksi edellisenä syksynä istutetut, keväällä kukkivat kukkasipulit, kaikkiaan 13,746, eli yhteensä 68,490 kasvia arvoltaan 266,981 markkaa. Verrattuna edelliseen vuoteen lisääntyi istutettujen kasvien lukumäärä 15,015:llä ja arvo 68,870: 50 markalla.

Sateisen ja kolean kesän takia eivät kukkaryhmät päässeet täyteen kuokoistukseensa, kun sitä vastoin nurmikot pysyivät harvinaisen vihantina ja rehevinä kaiken kesää. Aivan poikkeuksellista kesää seurasivat tavallista aikaisemmat syyshallat, jotka veivät kukkasat.

Vuoden aikana saatiin valmiiksi Dagmarinkadun leikkikenttä ja Nervanderin puistikon vuori-istutukset; V:n linjan puistikko uusittiin, Kotkan kadun varrelle istutettiin koivuvirit ja Aleksis Kivenkadulle lehmuksia, Kaisaniemen puiston uudistus aloitettiin, Ensi sairaalan viereinen puistikko tuli pensaita vaille valmiiksi ja Kumpulan koulupuutarhan suurin osa valmistui niin, että sinne voitiin ottaa suurehko määrä oppilaita.

Mainittakoon myöskin, että talvipuutarha järjestettiin helmikuulla perinpohjin uudelleen. Usean vuoden tyhjänä ollut itäinen siipirakennus järjestettiin kokonaisuudessaan kaktushuoneeksi, keskihallissa uusittiin ruokamulta ja kasvit istutettiin uudelleen, läntinen siipi korjattiin ja maalattiin syksyllä, jolloin lasikattokin korjattiin, keskihallin lasikaton korjaus jäi seuraavaan vuoteen. Talvipuutarhaan hankittiin 10 kanarialintua ja akvaario pienine kultakaloineen. Kun korjauksen jälkeen maalisi- ja huhtikuun aikana joka päivä tehtiin merkintöjä talvipuutarhassa kävijöiden lukumäärästä, niin huomattiin, että siellä sinä aikana useampana sunnuntaina kävi yli 1,500 ja arkipäivinä, ilmoista riippuen 100—400 henkilöä.

Menosääntöön puistojen ja istutusten kunnossapitoa varten otettu määräraha oli 1,400,000 markkaa, jonka lisäksi tuli 140,000 markan lisämääräraha. Kirjatut kustannukset nousivat 1,527,286: 20 markkaan, jakautuen seuraavasti:

	Smk.		Smk.
Kasvihuoneet	184,400: 07	Istutukset kirurgisen sairaalan luona	20,681: 25
Kaupunginpuutarha	117,483: 43	Kallion kirkko	19,586: 90
Kappellesplanaadi, Runeberginesplanaadi, Teatteriesplanaadi	116,337: —	Johanneksen kirkko	17,029: 75
Tähtitorninvuori	103,534: 40	Lapinlahden puistikko	16,130: —
Kaivopuisto	102,746: 50	Haapaniemen urheilukenttä ..	15,971: —
Kaisaniemi	58,185: 50	Haudat	15,329: 60
Katajanokan puistikko	39,854: —	Telakanpuistikko	14,220: —
Eiran puistikko	37,560: 45	Vuorimiehen puistikko	13,900: —
Vanhan kirkon puistikko ..	37,243: —	Säätytalonpuistikko	12,940: —
Punanotko	30,838: 80	Nervanderin puistikko	12,515: —
Hakasalmen ja Hesperian puistot	29,089: 40	Dagmarinkadun leikkikenttä ..	12,200: —
Engelinaukio	27,143: —	Koulupuistikko	10,731: —
Eläintarha	26,804: 10	Liisanpuistikko	10,601: —
Pengermät talvipuutarhan edustalla	23,291: 05	Ullanpuistikko	10,218: 90
		Runebergin, Lönnrotin ja Snellmanin patsaiden koristaminen	9,997: 60

	Smk.		Smk.
Meritori	9,900: —	Fredrikintori	3,854: —
Suomen pankki	9,331: —	Pääskylänpuistikko	3,405: —
Puutarhakadun puistikko ..	8,465: 50	Sirkuspuistikko	3,330: —
Ritarihuoneen puistikko	8,449: —	Pervoonekadun puistikko	3,080: —
Kapteenipuistikko	8,395: —	Viidennen linjan istutukset	3,080: —
Heikinpuisto	8,359: —	Kallion kaupunginkirjasto ..	2,950: —
Istutukset Runebergin pat-		Istutukset Perämiehenkadun	
saan ympärillä	8,040: —	luona	2,755: —
Fredrikinkadun pohjoispään		Arkadianaukio	2,565: —
istutukset	6,760: —	Hauhontien puistikko	2,500: —
Lönnrotinpuistikko	6,725: —	Aleksanteri II:n patsas	2,384: 50
Erottaja	6,378: —	Hietaniemi	2,370: —
Kallion urheilukenttä	6,197: —	Puistikko Meritullinkadun	
Ateneumi	5,841: 55	luona	2,265: —
Puistikko teknillisen korkea-		Istutukset Kotkankadun luo-	
koulun luona	5,710: —	na	1,979: —
Istutukset Caloniuksen- ja		Saksalainen kirkko	1,805: —
Runeberginkatujen kul-		Muut istutukset	8,727: —
massa	5,517: —	Sekalaiset	225,100: 95
Simon lehtokuja	4,505: —		
		Yhteensä	1,527,286: 20

Polttoaineiden kulut nousivat 99,818: 15 markkaan, talvipuutarhan kunnossapidon kustannukset tekivät 33,000 markkaa, tallimenot olivat 51,733: 55 markkaa, eri puistojen vanhojen nurmikkojen ja käytävien uusi-
misen kustannukset 275,000 markkaa, työkalujen ostoon ja korjaukseen käy-
tettiin 49,958: 50 markkaa, roskapaperikoreja hankittiin 3,000 markan
arvosta, puistosohvien korjaus ja maalaus teki 44,000 markkaa, uusia soh-
via hankittiin 50,000 markalla, puistovartijain palkkaukseen käytettiin,
sittenkun tälle tilille oli myönnetty 30,000 markkaa lisää, yhteensä 96,000
markkaa.

Uudismäärärahoja käytettiin yhteensä 1,576,162: 09 markkaa. Niistä
Kivelän sairaalan puutarhan perustamis- ja istutustöihin 30,000 markkaa ja
Ensisairaalan viereisen puistikon töiden lopettamiseen 50,000 markkaa.
Viimemainittu puistikko valmistuikin täysin, kun sinne keväällä istutetaan
pensaat ja perennat sekä laitetaan vesijohto. Alppilan lammikot puhdistet-
tiin ja sorastettiin ja ympäröivä puisto tasoitettiin ja sinne tehtiin käytäviä.
Sen lisäksi ajettiin tänne kuten ylempänä mainittiin, ruokamultaa 3,800
kuormaa. Menot tällä tilillä nousivat 220,000 markkaan. Kumpulan siirtola-
puutarhan kustannukset nousivat 75,000 markkaan, Kumpulan koulupuua-
tarhan perustamistöiden kustannukset 149,999: 98 markkaan ja Ehrensärdin-
tien ja Merikadun välille tulevan puistikon perustamistöiden kustannukset
121,224 markkaan. Kaisaniemen uuden kivireunusteisen betonilammikon ra-
kentamiseen ryhdyttiin jo varhain keväällä ja valmistui se syksyllä, jolloin
sen ympäristö täytettiin ja sinne hankittiin ruokamultaa. Määrärahoista
säättyi 215,004: 74 markkaa, mikä määrä siirrettiin seuraavaan vuoteen.
Alkuperäinen määräraha oli 973,500 markkaa.

Tammikuussa tapahtunut työläisten palkkojen nousu aiheutti, että
useille tileille myönnettiin lisämäärärahoja yhteensä 373,776: 65 markkaa.

Kaupunginpuutarhan myyntitulot tekivät yhteensä 63,086: 85 markkaa.

Vuoden lopulla toimitetun inventoimisen mukaan oli kasvihuoneiden,
talvipuutarhan, avomaalle vapaasti istutettujen perennain ja Reijolassa si-
jaitsevaan taimistoon istutettujen koristepuiden ja pensaiden arvo yhteensä
567,780: 25 markkaa.

Varasto-osaston henkilökuntaan kuului kertomusvuonna varastopäällikkö, kirjantähtäjä ja 2 konttoriapulaista. Päävarastolla oli toimessa varastonhoitaja ja konttoristi sekä konepajassa insinööri ja tuntikirjuri.

Varasto-osaston toimena oli hoitaa kaupungin päävarasto, varastot Ruoholahdessa ja Hakaniemessä, sekä myöskin konepajat Malminkadun varrella ja rakennuskonttorissa tarvittavan kaluston ja tarveaineiden osto.

Vuoden kuluessa ovat konepajoja käyttäneet rakennuskonttorin eri osastot ja yksityiset, joiden laskuun tehtiin töitä yhteensä 1,810,552 markalla, kuten seuraavasta yhdistelmästä lähemmin ilmenee:

	Työainekus- tannukset, Smk.	Työkustannuk- set, Smk.	Yhteensä, Smk.
Satama- ja rautatieosasto ..	100,741: 60	259,687: 70	360,429: 30
Katu- ja lokaviemäriosasto ..	193,458: 30	328,340: 50	521,798: 80
Huonerakennusosasto	39,528: 25	361,513: 60	401,041: 85
Kaupunginasemakaavaosasto .	1,651: —	4,559: 70	6,210: 70
Geodeettinen osasto	3,007: 30	5,786: 40	8,793: 70
Puisto-osasto	73,728: 50	44,264: 50	117,993: —
Varasto-osasto	128,058: 55	192,868: 15	320,926: 70
Yksityiset henkilöt	29,601: 05	43,756: 90	73,357: 95
Yhteensä	569,774: 55	1,240,777: 45	1,810,552: —

Varastossa olevien rakennustarpeiden arvo oli tammikuun 1 p:nä 1928 2,168,239: 07 markkaa, vuoden kuluessa ostettiin tarpeita 4,902,576: 72 markalla ja käytettiin 5,075,124: 25 markan arvosta, joten säästö vuoteen 1929 oli 1,995,691: 54 markkaa.

Tarveaineiden kulutus jakaantui eri kuluttajien kesken seuraavasti: satama- ja rautatieosasto 611,783: 10 markkaa, katu- ja lokaviemäriosasto 3,709,209: 65 markkaa, huonerakennusosasto 161,158: 05 markkaa, rakennuskonttori 10,171 markkaa, geodeettinen osasto 5,537: 95 markkaa, puisto-osasto 55,336 markkaa, tilivirasto 4,000 markkaa, varasto-osaston konepajat 435,565: 85 markkaa sekä yksityiset henkilöt 82,362: 65 markkaa.

Tilivirasto. Rakennuskonttorin tilivirastossa työskenteli vuonna 1928 sama henkilökunta kuin aikaisempina vuosina.

Tilitodistuksia oli vuoden varrella 11,872, meneviä kirjelmiä 1,106 ja kirjanpitoerien yhteinen lukumäärä oli 26,681. Tiliviraston määrärahasta säästyti 15,159: 65 markkaa.

Kaupungin metsien hoito. Reijolan tilan alueella suoritettiin metsänraivaustöitä, jolloin kuivat ja vialliset puut kaadettiin ja korjattiin talteen. Haloiksi sopivat puut kuljetettiin rankapuina lähimpään varastopaikkaan, jossa ne sitten hakattiin haloiksi.

Metsän harvennusta suoritettiin Koskelan alueella.

Kesällä 1928 sattui kaupungin metsissä ainoastaan yksi tulipalo, joka ei tuottanut mainittavampaa vahinkoa.